

**EKLEKTYCZNY
ZESPÓŁ PAŁACOWO-PARKOWY W JABŁONNEJ KOŁO LUBLINA
HISTORIA I TERAŹNIEJSZOŚĆ
W ASPEKCIE REWALORYZACJI W LATACH 1996–2001**

Majątek Jabłonna położony jest na południe od Lublina w odległości około 16 km, na obszarze Wzniesłości Giełczewskiej, na prawym brzegu rzeki Czerniejówki, która w pobliżu swoich źródeł dostarcza wody do stawów dworskich.

Rezydencja ziemiańska w Jabłonnej, przebudowana w latach 1912–1913 przez rodzinę Vetterów, przestała pełnić rolę centrum, w którym gospodarka folwarczna decydowała o poziomie życia właścicieli majątku, wyposażeniu wewnątrz pałacowych czy jego otoczeniu parkowym. Kiedy majątek znalazł się w rękach Vetterów w 1912 roku¹, byli oni już od ponad sześćdziesięciu lat właścicielami dużych zakładów przemysłowych, jednych z największych w Lublinie, które zajmowały się wyrobem siodła, wódek gatunkowych i piwa bawarskiego.

Spółka Vetterów, należąca najpierw od połowy XIX wieku do Karola Rudolfa, a następnie jego synów, Augusta Karola (1847–1907) i Juliusza Rudolfa (1853–1917), prosperowała efektywnie. W wyniku tego, obok majątku dworskiego z gorzelnią w Jabłonnej (później fabryka wódek gatunkowych), do Vetterów należały dwie nieruchomości w Warszawie przy ul. Świętokrzyskiej 13 i 46, a także nieruchomości w Lublinie przy ul. Bernardyńskiej 13, 15 i 17, Misjonarskiej 10, Wesolej 1 i 4 i przy ul. Kalinowszczyzna 44, majątki w Janowicach i w Krępcu oraz młyn wodny w Czerniejowie. Jeszcze w 1889 roku August Vetter przekazał cały majątek młodszemu bratu, Juliuszowi². Po jego śmierci w 1917 roku cały majątek wraz z Jabłonną przeszedł na własność wdowy, Bronisławy z Karszo-Siedlewskich. Aktem notarialnym z roku 1927 sprzedała ona większość nieruchomości wraz z firmą „K.R. Vetter” swojemu krewnemu, Tadeuszowi Karszo-Siedlewskiemu. Tuż przed śmiercią, w grudniu 1937 roku, Jabłonnę wraz ze znajdującą się tam wytwórnią wódek gatunkowych zapisała Brunonowi Vetterowi, lecz wyłączyła z zapisu część majątku, tj. pałac z parkiem³.

Przed pierwszą wojną światową rynkiem zbytu dla firmy „K.R. Vetter” było Królestwo Polskie i Cesarstwo Rosyjskie, ale już w okresie międzywojennym eksportowano siodła do Ameryki Północnej i Południowej, utrzymywane też były kontakty handlowe z Rosją sowiecką, Czechosłowacją i Niemcami.

¹ Archiwum Sądu Rejonowego w Lublinie, Księga Wieczysta Dóbr Ziemskich Jabłonna, Zapis w dziale II (wypis dokonany przez autora w 1974 r.).

² A. Pawłowska-Wielgus, *Pozostałość aktowa rodziny Vetterów i ich spadkobierców w Wojewódzkim Archiwum Państwowym w Lublinie*, „Archeion”, t. 62 (1975), s. 95–104.

³ Tamże, s.100.

W 1938 roku „Firma”, zarządzana przez Tadeusza Karszo-Siedlewskiego⁴, posiadała reprezentantów w dwunastu województwach i posiadała ponad tysiąc sześćset stałych odbiorców towaru. Spółka Vetterów przetrwała ponad sto lat, aż do upaństwowienia w 1949 roku⁵.

Przed pierwszą wojną światową i w okresie międzywojennym, kiedy ziemiaństwo na Lubelszczyźnie zmuszone było poddać się parcelacji czy też sprzedaży majątków ze względu na zadłużenia wynikające z kryzysu w rolnictwie, grupa zamożnych przemysłowców, wśród nich i Vetterowie, wykupywała te majątki na bardzo korzystnych warunkach.

W tym samym czasie w majątkach w pobliżu Lublina budowali swoje rezydencje także inni przedstawiciele sfer przemysłowych, m.in. browarnicy Gerliczowie – secesyjny dwór i park w Kraczewicach w 1913 roku, czy Kijokowie i Moritzowie – dwór z parkiem w Kozicach Górnych około 1912 roku, a także dom z ogrodem w pobliżu browaru.

W Jabłonnej Juliusz Rudolf i Bronisława z Karszo-Siedlewskich Vetterowie przebudowali dwór ziemiański z początku XIX wieku na eklektyczny pałacyk w otoczeniu stuletniego wówczas parku krajobrazowego wraz z zachowanym tradycyjnym sarmackim „ogrodem włoskim”, towarzyszącym wcześniejszemu dworowi ziemiańskiemu jeszcze w XVII i XVIII wieku. Powstała wówczas rezydencja o charakterze neoklasycystycznym, z dwukondygnacyjną elewacją frontową od południa i portykiem w porządku tokańskim. Pod portykiem, między ścianami a płytą tarasu, wyodrębniona została faseta z pasami jońskiego kimationu, w środkowej części dekorowana girlandami z kampanuli, podzielonymi między kilkoma polami kiściami z liści akantu⁶. Boczne części ryzalitowe pokryte zostały boniowaniem imitującym bloki kamienne. Po obu stronach tarasu, na kroksztynach z dekoracyjnym ornamentem, ustawiono antyczne popiersia. W partii fryzu znalazły się modyliony profilowane po bokach wolutami, zaś z przodu zdobione akantem. W czteroosiowej elewacji

⁴ Tamże; autorka powołuje się na opracowany przez W. Bieńkowskiego biogram Tadeusza Karszo-Siedlewskiego zamieszczony [w:] *PolSKI Słownik Biograficzny*, t. XII, Wrocław 1966–67, s. 137–38.

Tadeusz Karszo-Siedlewski (1893–1939) wybitny przemysłowiec, polityk i senator RP; w maju 1919 r. uczestniczył w kampanii na Polesiu i Ukrainie; zdemobilizowany w 1921 r. w stopniu chorążego zajął się zarządzaniem Spółką Akcyjną Wielkich Pieców i Zakładów Ostrowieckich z siedzibą w Warszawie. W 1926 r. był w Zarządzie Związku Polskich Hut Żelaznych, pozostając także członkiem Rady Centralnego Związku Polskiego Przemysłu, Górnictwa, Handlu i Finansów („Lewiatana”). W dalszej karierze piastował szereg ważnych stanowisk, także w przemyśle obronnym kraju. Wchodził w skład władz cukrowni: „Garbów” S.A. i „Zakrzówek” S.A. Od 1933 r. był prezesem zarządu Cukrowni i Rafinerii „Lublin” S.A., a w 1934 r. wiceprezesem zarządu cukrowni w Milejowie. We wrześniu 1935 r. został senatorem z mianowania Prezydenta RP. Odgrywał poważną rolę polityczną w obozie narodowym. W początku września 1939 r. odrzucił propozycję Prezydenta Ignacego Mościckiego wyjazdu do Rumunii. Walcząc w obronie Warszawy, został ciężko ranny i zmarł w Szpitalu Św. Rocha w Warszawie 24 września 1939 r.

⁵ A. Pawłowska-Wielgus, op. cit., s. 102.

⁶ W. Boruch, *Pałac w Jabłonnej k/ Lublina. Rozpoznanie historyczne*, Pracownie Konserwacji Zabytków, Oddział w Lublinie, Lublin 1980, mps, Archiwum Wojewódzkiego Oddziału Służby Ochrony Zabytków w Lublinie.

wschodniej znajduje się wejście w oprawie architektonicznej (obecnie nie funkcjonujące). W elewacji zachodniej, pięcioosiowej i niesymetrycznej, z niewielką półkolistą oranżerią, daje się zauważyć wpływ secesji. Elewacja ogrodowa, w części środkowej czteroosiowa, z bocznymi ryzalitami, jest poprzedzona znacznie podniesionym tarasem ogrodowym zapewniającym efektowny wgląd na parter przed pałacem, aleję lipową oraz wyspę na stawie, znajdującą się na głównej osi kompozycyjnej.

Rezydencje przemysłowców w typie willi mieszczańskich mogły równie dobrze stanąć w pobliżu ich browarów czy fabryk lub na przedmieściach tak, jak to się działo w Lublinie, Radomiu, Łodzi czy Warszawie. Rezydencja na wsi dawała natomiast pewną „nobilitację” i poczucie więzi z ziemiaństwem rodowym, które, mimo bogactwa, nie akceptowało ich, jako *homines novi*. Stąd też i secesyjna rezydencja w Kraczewicach czy eklektyczna w Jabłonnej pozbawione były cech tradycyjnego polskiego dworu, bardziej przypominając kosmopolityczne rezydencje arystokratyczne.

Ekлекtyzm, czyli połączenie stylów różnych epok, miał już w Jabłonnej wcześniejszą tradycję, kiedy na początku XIX wieku na podstawie dawnego sarmackiego „ogrodu włoskiego” rozplanowano rozległe założenie o charakterze krajobrazowym przy zastosowaniu dużego bogactwa gatunków, odmian i form, tak drzew, jak i krzewów. Dla wyjaśnienia tego niezwykłego, moim zdaniem, zjawiska w planistyce ogrodowej, należy powrócić do historii majątku i rezydencji ziemiańskiej w Jabłonnej. Pozwoli to na przybliżenie tak faktów, jak i ludzi związanych z historią regionu i kraju. Będzie można prześledzić w ten sposób, jak nawarstwiała się historia w krajobrazie, w otoczeniu najpierw dworu, a potem rezydencji pałacowej, należącej do przemysłowców, którzy, chociaż wywodzili się ze sfery napływowej, bardzo dobitnie podkreślali swoją więź z Polską i z narodem, ofiarnie zapisując się w działaniach na rzecz społeczeństwa.

Według najstarszych zapisów w Jabłonnej znajdowało się gniazdo rodziny Jabłońskich herbu Bończa. Księgi ziemskie lubelskie podają, że właścicielami Jabłonnej w drugiej połowie XV wieku byli Jabłońscy⁷. Wspomina o Jabłońskich w województwie lubelskim także Kasper Niesiecki⁸. W pierwszej połowie XVI wieku Jabłonna należała do Mikołaja Lenczkiego. W 1547 roku za nieoddawanie dziesięcin miejscowemu proboszczowi w Bychawce ściganym był Mikołaj Sobieski z Jabłonnej; tenże wzmiankowany jest wcześniej, w 1531 roku, przez poborcę podatkowego Pawła Szczekowskiego⁹. O Sobieskich, przodkach króla Jana III Sobieskiego, tak pisze w swojej książce ks. Ludwik Zalewski:

⁷ Wojewódzkie Archiwum Państwowe w Lublinie, Księgi ziemskie lubelskie, t. I, s. 62–195; t. X, s. 146.

⁸ K. Niesiecki, *Herbarz polski... powiększony dodatkami... i wydany przez J.N. Bobrowicza*, t. IV, Lipsk 1839, s. 122.

⁹ Rejestry poborowe woj. lubelskiego, Rejestr z r. 1531 [w:] A. Pawiński, *Polska XVI w. pod względem geograficzno-statystycznym*, t. IV, Warszawa 1886, s. 354; Rejestr z r. 1533 w Archiwum Głównym Akt Dawnych w Warszawie, Archiwum Skarbu Koronnego, Oddział I, t. 33 (Jabłonna).

„W obrębie parafii Drażgów i Żabianka wsie Sobieszyn, Lendo i Ułęż to gniazda Sobieskich i Łędzkich h. Janina. Zanim Sobiescy posiadają ogromne dobra na Rusi, w Lubelszczyźnie rósć będą w siłę jako dziedzice na Chmielniku, Jaśkowicach, Blinowie, Strzyżewicach, Pilaszkowicach, Woli Giełczewskiej i Jabłonnie”¹⁰.

W 1676 roku Regestr pogłównego podaje jako częściowych właścicieli Jabłonnej: Krzysztofa Czarneckiego, Jana Węglińskiego, Stefana Szczuckiego oraz Suligostowskiego, sędziego Stężyckiego, a także Krzysztofa Lubienieckiego¹¹. Można zaryzykować stwierdzenie, że miejsce związane z obecną rezydencją i wcześniejszym dworem położone jest na obszarze zwanym w dokumentach archiwalnych „Lubieniecczyną”. Lubienieccy byli właścicielami dóbr Jabłonna w drugiej i trzeciej ćwierci XVII wieku¹². Dowodzi tego też inwentarz z 1726 roku dotyczący własności Franciszka i Baltazara Lubienieckich¹³: „od tego folwarku idąc ogród włoski przedtem taki tytuł mający teraz po kwaterach siano pokoszone w stogi poukładane, miejscem dyłowaniem, miejscem płotem chruścianym grodzonym. Młyn ad presens nowo wybudowany o jednym kamieniu i kole...” Można więc śmiało przypuszczać, że ogród włoski, którego układ częściowo jest zachowany do chwili obecnej miał metrykę co najmniej z połowy XVII wieku. W spisanim dwanaście lat później inwentarzu wsi Jabłonna czytamy: „naprzód na samym końcu od lasu dworek alias folwark nowo przez Wielmożnych Matias et Ludoica de Pisarkie Grajewskie i Dominika Stoińskiego postawiony [...] z gumnem, stodołą, chlewami [...] w którym ad oneris dworku może Pan Adam Żeliszawski (dzierżawca)”¹⁴.

Z kolei w 1797 roku Mikołaj Morozowicz, właściciel Jakubowic Konińskich i Krasienina, sprzedał Jabłonnę Joachimowi z Owidza Owidzkiemu. W kontrakcie kupna-sprzedaży opisano: „Wieś Jabłonnę całą, ze wszelkim do niej prawem z dworem, folwarkiem, rozpoczętą rezydencją murowaną i materiałem w cegle i wapnie [...] i wszelkim obudowaniem dworskim, tak na siedlisku starodawnym jako na końcu wsi zostającym Wólką zwanym z oparkaniem, ogrodzeniem z młynami, stawami, ogrodem włoskim i gospodarskimi...”¹⁵. Joachim Owidzki był założycielem Lubelskiego

¹⁰ L. Zalewski, *Z epoki renesansu i baroku na Lubelszczyźnie*, Lublin 1949, s. 40.

¹¹ Rejestr pogłównego z 1676 r., [w:] A. Pawiński, op. cit., s. 11a.

¹² A. Grychowski, *Lublin i Lubelszczyzna w życiu i twórczości pisarzy polskich*, Lublin 1974, s. 39.

¹³ Archiwum Ksiąg Wieczystych Sądu Rejonowego w Lublinie, Zbiór dokumentów do Księgi Wieczystej Dóbr Ziemskich Jabłonna, *Inwentarz dóbr Jabłonnej, części Lubieniecczyną ad antiqua zwanej w Województwie Lubelskim leżącej tak dworskich części dóbr jak i poddanych...*, kopia w zbiorach autora.

¹⁴ Wojewódzkie Archiwum Lubelskie w Lublinie, Księgi grodzkie lubelskie, manifestacje i oblaty, 21426, k. 462–465, Inwentarz z 1738 r.

¹⁵ „Z mocy kontraktu kupna i sprzedaży we Lwowie dnia 23 stycznia 1797 roku zawartego w aktach ziemskich lubelskich dnia 9 marca 1792 r. w [tomie] I na stronice 334 et 335 N° 703 oblatowanego od Mikołaja Morozowicza nabytych...”, akt sporządzony przez notariusza Jana Florentyna Górskiego, Archiwum Ksiąg Wieczystych Sądu Rejonowego w Lublinie, zbiór dokumentów do Księgi Wieczystej Dóbr Ziemskich Jabłonna, kopia w zbiorach autora.

Towarzystwa Przyjaciół Nauk, a także lubelskiej loży masońskiej „Wolność Odzyskana”¹⁶, gorącym patriotą, dobrym gospodarzem oraz miłośnikiem przyrody. Często bywał w Puławach u ksiąząt Czartoryskich, co niewątpliwie mogło mieć wpływ na ukształtowanie parku. Budowę rezydencji w Jabłonnej wraz z parkiem krajobrazowym zakończył Joachim Owidzki w latach dwudziestych XIX wieku, na co wskazują badania dendrometryczne przeprowadzone przez autora w połowie lat dziewięćdziesiątych (pomiar pni po ściętych martwych lub powalonych przez burzę drzewach). Na szczególną uwagę zasługuje tutaj fakt, że właściciel majątku zachował dawne założenie kwaterowe, które w innych dworach bardzo często były niszczone, a na ich miejscu powstawały parki angielskie. Był to więc bardzo ważny element eklektycznego związku między ogrodem regularnym i swobodnym. Po śmierci Joachima Owidzkiego w 1832 roku majątek przeszedł w posiadanie Izabelli z Owidzkich i Kazimierza Taczanowskich. Z tego małżeństwa urodził się w Jabłonnej w marcu 1819 roku słynny polski ornitolog, Władysław Taczanowski, członek Polskiej Akademii Umiejętności w Krakowie, autor wielu rozpraw poświęconych awifaunie polskiej i obcej¹⁷. Po śmierci Kazimierza w Jabłonnej gospodarował młodszy syn, Alfred Taczanowski.

W 1844 roku na skutek zadłużenia Jabłonna została sprzedana na licytacji Aleksandrowi Bielińskiemu, który zarządzał majątkiem stosunkowo niedługo, gdyż za udział w ruchu ks. Piotra Ściegiennego został skazany na zesłanie i konfiskatę majątku¹⁸. Późniejszymi właścicielami byli kolejno: Klamborowscy, Okulicz-Kozarynowie i Baczyńscy.

W okresie Vetterów część, którą zajmował ogród warzywny, zamieniono na gazon frontowy. Posadzone zostały liczne egzoty, zgodnie z duchem powstających na przełomie XIX i XX wieku kolekcji dendrologicznych. Z tego okresu zachowały się do dzisiaj w parku takie okazy jak: klon tatarski, cyprysik Lawsona, cyprysik groszkowy, grujecznik japoński, żywotnik zachodni, choina kanadyjska i wiele innych. Po śmierci Juliusza Rudolfa Vettera w 1917 roku zabrakło osoby, dla której otoczenie pałacu, a zwłaszcza park, odgrywałoby

¹⁶ S. Małachowski-Lempicki, *Wykaz polskich łóż wolnomularskich oraz ich członków w latach 1738–1821*, Kraków 1930.

¹⁷ We wspomnieniu pośmiertnym o W. Taczanowskim w „Tygodniku Ilustrowanym” 1890 (I), nr 23, s. 53–54, podano jego dorobek jako badacza fauny. W dziele *Ptaki krajowe*, Kraków 1882, opisał 320 gatunków ptaków. W 1887 r. otrzymał doktorat honoris causa Uniwersytetu Jagiellońskiego. Jego przyjaciółmi byli Benedykt Dybowski i Wiktor Godlewski.

¹⁸ Według zapisów w zbiorze dokumentów do Księgi Wieczystej Dóbr Ziemskich Jabłonna Vol II (Archiwum Ksiąg Wieczystych Sądu Rejonowego w Lublinie) znajdujemy: „Wyrokiem Sądu Wojennego przez generała Feldmarszałka Głównodowodzącego czynną armią Księstwa Warszawskiego, hrabiego Paskiewicza Erywańskiego na dzień 5 listopada zatwierdzonym, o złe zamiary przeciwko Rządowi skazany został na karę konfiskaty majątku Aleksander Bieliński, właściciel dóbr Jabłonna...” na oryginale dopisano: „Aleksander Bieliński, który w 1838 r. za należenie do sekretnego Tow. Demokratycznego skazany już był na zamieszkanie na Syberii i znowu powrócony został na łono rodziny, który jednak nie umiał docenić łaski Monarszej i teraz też miał bezpośredni zamiar...” Z zesłania powrócił dopiero w 1859 r. O A. Bielińskim por. moje artykuły: *Trzy nagrobki*, „Na przykład” nr 10 i 11 z 1994 r.; *Turka, dzieje rodziny Bielińskich*, „Merkuriusz Łęczyński” 1992.

istotną rolę. Bronisława Vetterowa zajmowała się głównie działalnością charytatywną, w związku z tym wydatki na utrzymanie i pielęgnację parku uznawane były za zbytek, gdyż właścicielka żyła bardzo skromnie. Trzeba tu wspomnieć, że rodzina Vetterów położyła duże zasługi w działalności dobroczynnej, stawiając na swój koszt szpital dziecięcy przy ulicy Staszica w Lublinie, zakładając Fundację Szkoły Handlowej i utrzymując licznych stypendystów. Zgodnie z ostatnią wolą Vetterów znaczne sumy zostały przekazane na rozwój oświaty, bibliotekę im. Hieronima Łopacińskiego i założenie Szkoły Rzemieślniczej w Lublinie. Dzieci z Jabłonnej były leczone za darmo w Szpitaliku Dziecięcym przy ulicy Staszica.

W okresie powojennym użytkownikiem pałacu wraz z parkiem została Wojewódzka Komenda Milicji Obywatelskiej w Lublinie¹⁹ i dzięki temu całość przetrwała do dnia dzisiejszego bez poważniejszych strat, chociaż nie obyło się bez działań zacierających dawny układ kompozycyjny, np. nasadzeń na „Święto Lasu”, kiedy łąnowo sadzono w miejscach polanek i wewnątrz parkowych pospolite drzewa i krzewy.

Moje pierwsze zetknięcie z zespołem pałacowo-parkowym miało miejsce ponad 25 lat temu w trakcie badań parków dworskich na Lubelszczyźnie pod kierunkiem prof. Dominika Fijałkowskiego. Przez te wszystkie lata śledziłem, jak tamtejszy park zmieniał się, zarastał i dziczał aż do czasu, kiedy odzyskali go spadkobiercy Vetterów²⁰, a następnie zakupili obecni właściciele – pan Janusz Palikot i pani Maria Nowińska. Bezpośrednio po przejęciu zespołu pałacowo-parkowego pierwszymi pracami było leczenie i konserwacja drzewostanu, porządkowanie parku oraz rekonstrukcja stawów wraz z urządzeniami hydrotechnicznymi, nieco później przystąpiono do adaptacji dawnego spichlerza dworskiego na dom mieszkalny, a następnie do restauracji pałacu. Takie podejście do zabytku zdecydowało, że podjąłem się opracowania dokumentacji i nadzoru w trakcie prowadzonej rewaloryzacji parku.

Od 1974 roku wykonane zostały następujące prace dokumentacyjne:

1. D. Fijałkowski, M. Kseniak, *Ewidencja ogrodu dworskiego w Jabłonnej, wraz z wnioskami o objęcie ochroną konserwatorską i wpisanie do rejestru zabytków*, Lublin 1974.

Opracowanie wykonane zostało na zlecenie Wydziału Kultury i Sztuki Urzędu Wojewódzkiego w Lublinie.

2. M. Kseniak, *Program porządkowania zabytkowego parku w Jabłonnej*, Lublin 1996.

3. M. Kseniak, *Studium historyczno-kompozycyjne zabytkowego zespołu pałacowo-parkowego w Jabłonnej*, Lublin 1997–2001 (w trakcie opracowania).

¹⁹ W. Stryczuła, *Psy w pałacu*, „Sztandar Ludu” 1989, nr 278, s. 4–5.

²⁰ Vetter wraca do pałacu, „Kurier Lubelski” 1992, nr 88, s. 1, cyt: „Wiele wskazuje na to, że Brunon Vetter, potomek znanej i wielce zasłużonej dla naszego miasta rodziny, odzyska pałac w Jabłonnej. Dotychczasowy użytkownik, Komenda Wojewódzka Policji w Lublinie wyraziła zgodę na wygaśnięcie prawa do zarządzania nieruchomością [...] z wnioskiem o nabycie nieruchomości zwrócił się mieszkający w Warszawie, występujący w imieniu ojca, Marcin Vetter”.

4. M. Kseniak, *Zespół dworsko-parkowy w Jabłonnej, koncepcja rewitalizacji założenia ogrodowego*, Lublin 1998.
5. M. Kseniak, *Projekt techniczny zieleni*, Lublin 1999.
 - a. Otoczenie pałacu,
 - b. Gazon przed podjazdem,
 - c. Parter ogrodowy.
6. M. Kseniak, *Rosarium w parku w Jabłonnej, koncepcja*, Lublin 2001.
7. M. Kseniak, *Glorietta w Rosarium w parku w Jabłonnej. Projekt techniczny (konstrukcja)*.

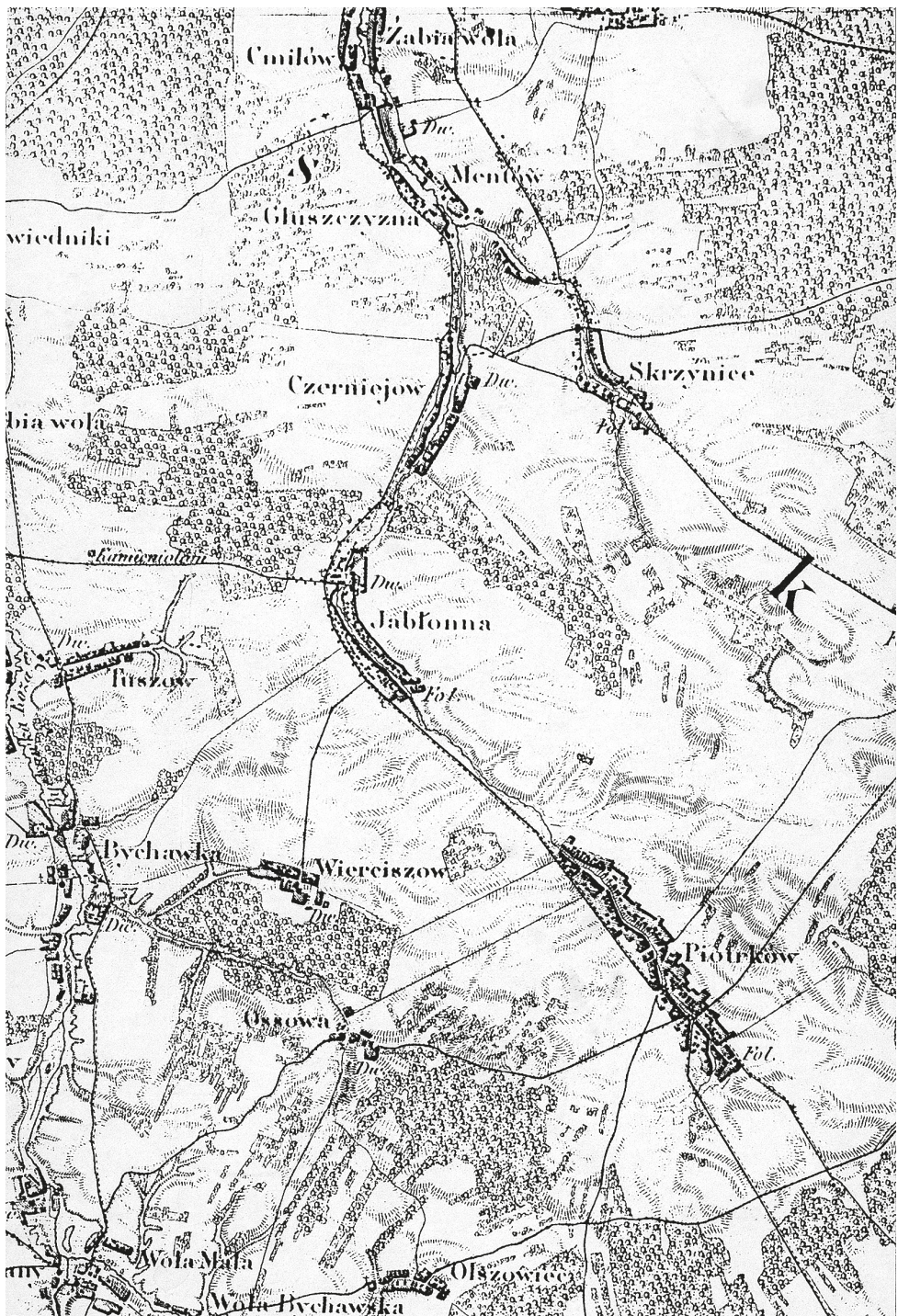
Zmiana właścicieli okazała się ogromnie korzystna dla zabytkowego zespołu pałacowo-parkowego. Wyleczone zostały wszystkie drzewa, przybyło w parku kilka tysięcy nowych roślin, założone zostały trawniki. Wzbogacono też historyczne wnętrza ogrodowe o nasadzenia w miejscu dawnych drzew i krzewów, już nie istniejących, a także o liczne obiekty małej architektury. Znakomicie udało się uzupełnić ubytki w zabytkowej alei lipowej, sadząc wraz z bryłą korzeniową kilkunastoletnie drzewa. W parku stanęły też zabytkowe rzeźby. Rewitalizacja pochłonęła ogromne środki, dała jednak wielką satysfakcję właścicielom oraz dostrzeżona została przez służby konserwatorskie, czego dowodem była nagroda przyznana w roku 2000 za rewitalizację obiektu zabytkowego²¹. W roku 2001 właściciele Jabłonnej, państwo Maria Nowińska i Janusz Palikot, nominowani są do „lauru konserwatorskiego”.

Prace konserwatorskie przy leczeniu i konserwacji drzewostanu, nadzorowane przez autora, prowadzone były bardzo solidnie i z ogromnym zapałem chirurgii drzew przez firmę pana Waldemara Miazgi.

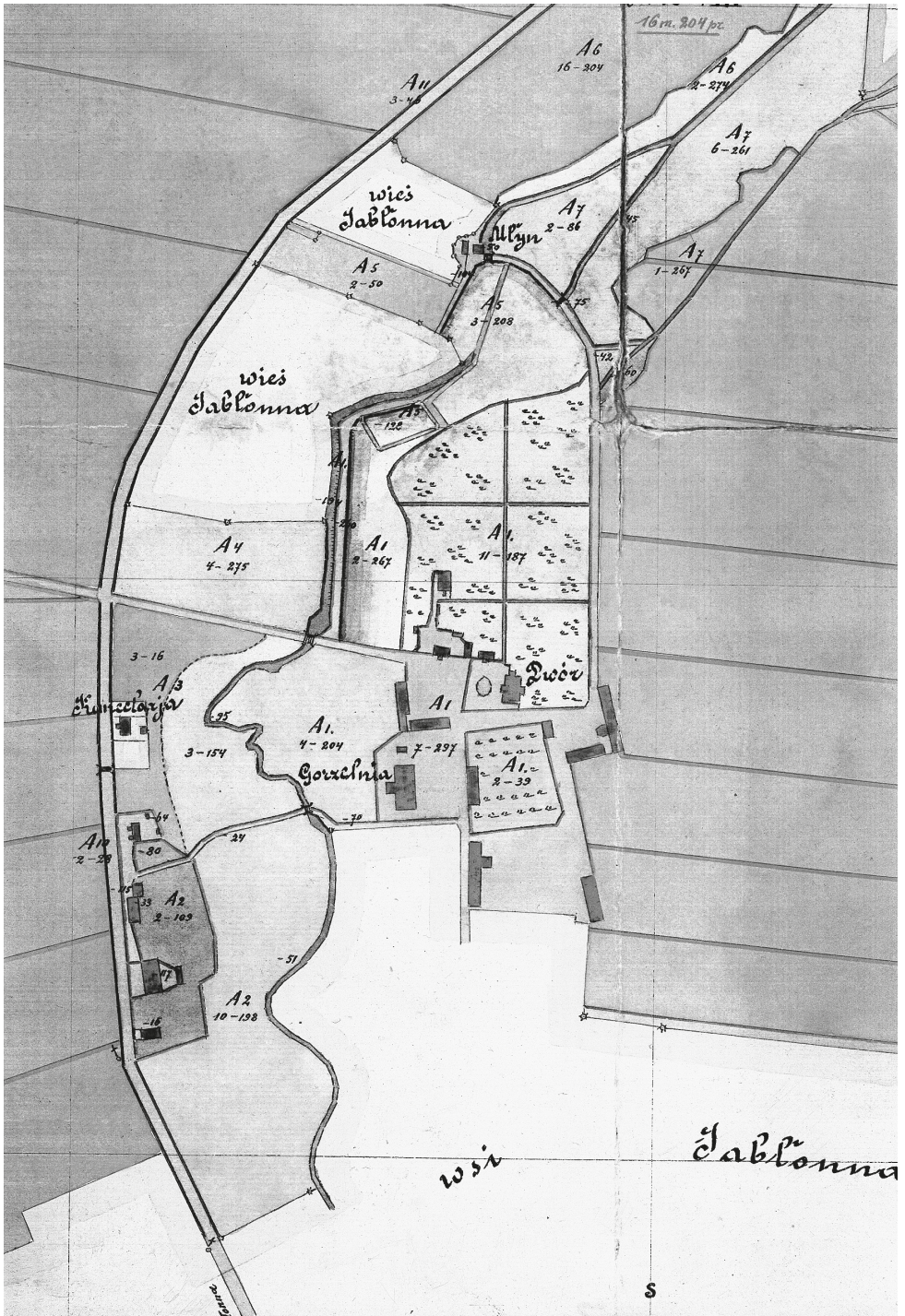
Od roku 1999 do celów rewitalizacji i konserwacji zieleni został zatrudniony przez właścicieli mgr inż. Dariusz Kłodnicki.

Jesienią roku 2000 założona została winnica w nawiązaniu do tradycji i działalności firmy należącej do aktualnych właścicieli dworu w Jabłonnej. Zakończenie prac rewitalizacyjnych całego obiektu, jak i restauracji wnętrz pałacowych o wzbogaconej funkcji, przewidziane jest w okresie najbliższego roku.

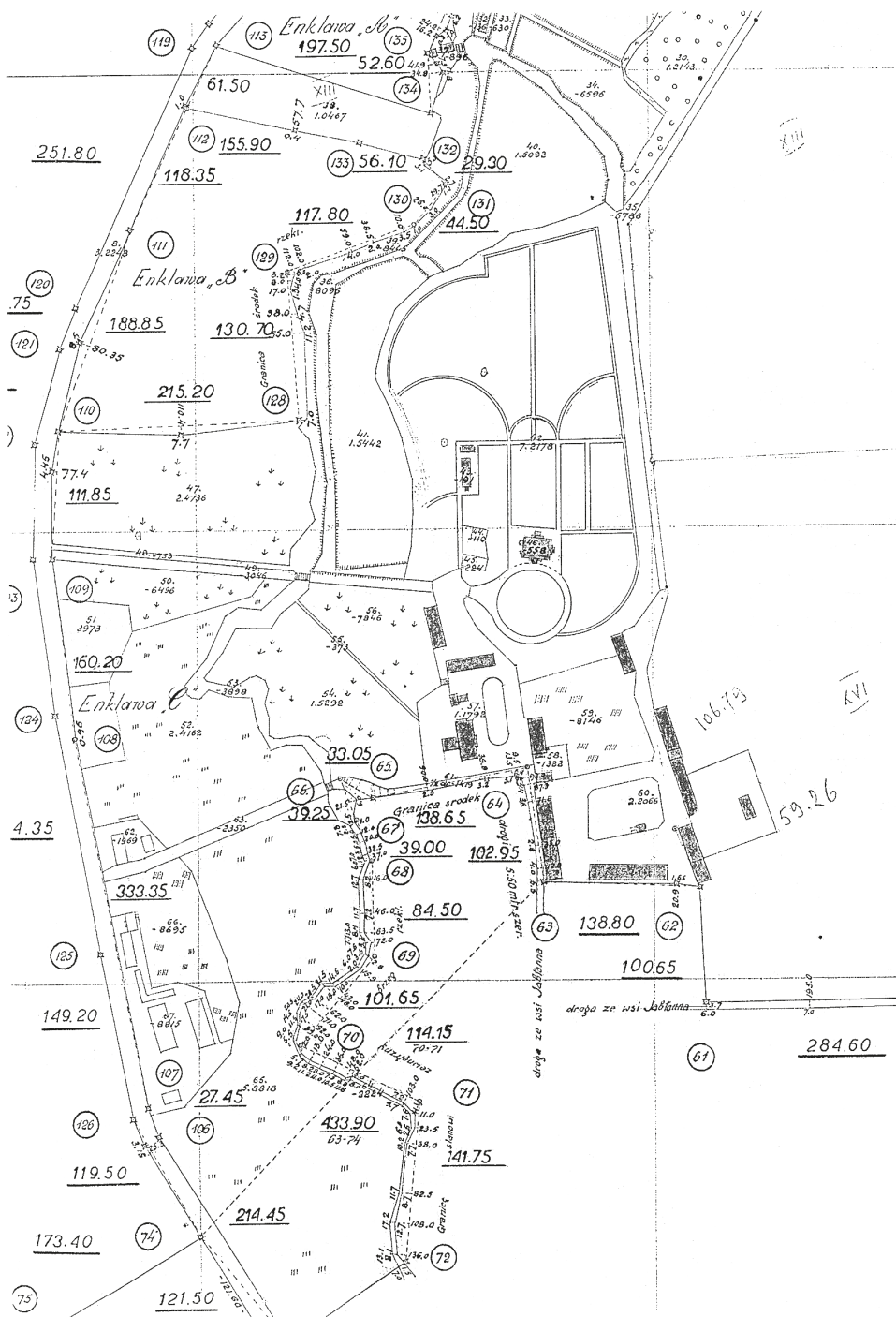
²¹ Właściciele majątku Jabłonna otrzymali nagrodę w ogólnopolskim konkursie Ośrodka Ochrony Zabytkowego Krajobrazu w Warszawie za najlepiej zorganizowane i prowadzone prace rewitalizacyjne w zabytkowym parku.

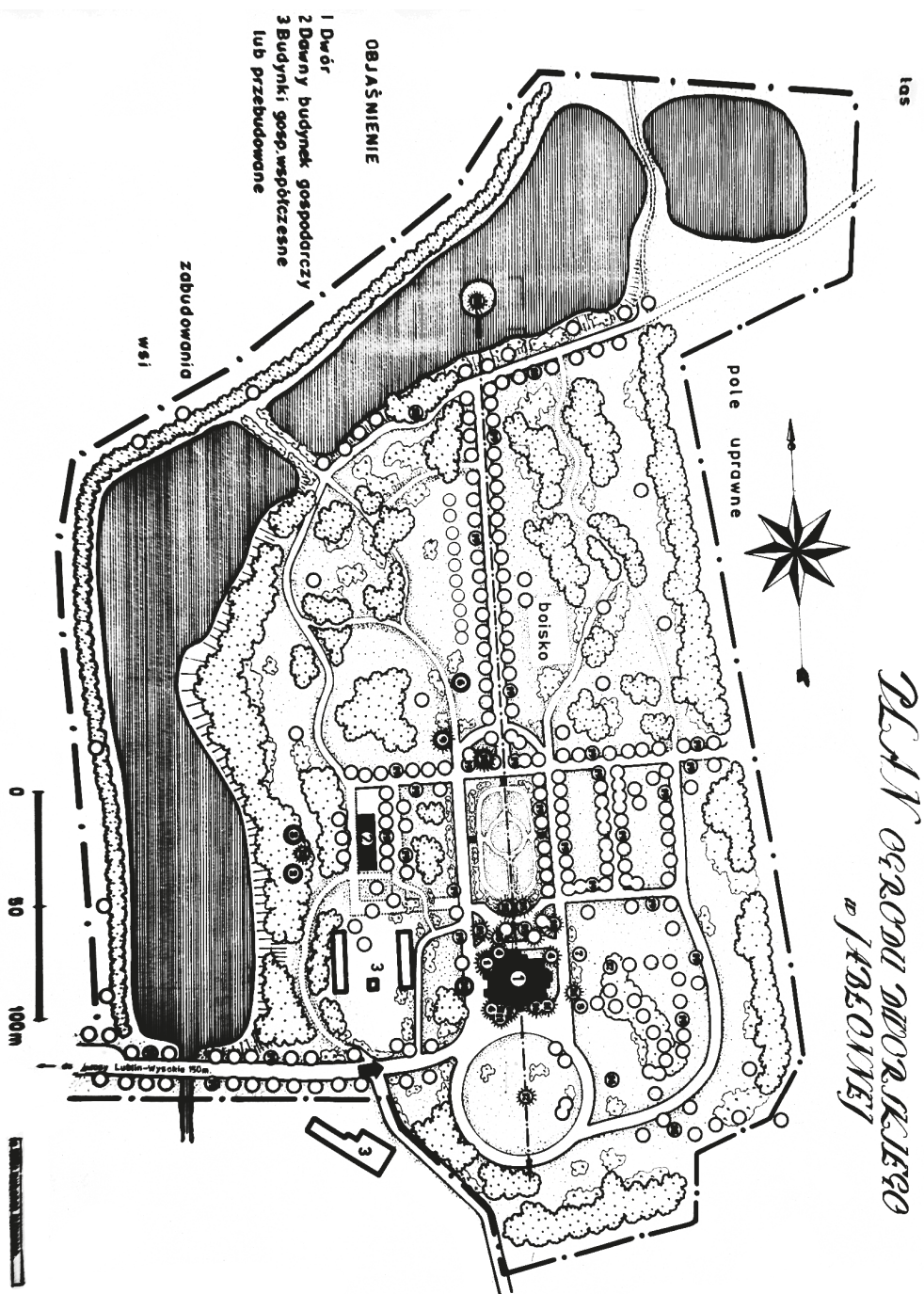
1. Dwór w Jablonnej wraz z otoczeniem; Topograficzna karta Królestwa Polskiego, tzw. Mapa Kwatermistrzostwa, [Warszawa] 1839 [recte :1843].

2. Fragment planu gruntów majątku Jablonna z roku 1928; ze zbiorów Biura Geodezyjnego w Bychawie, Jablonna 64; obecnie w zbiorach Wojewódzkiego Archiwum Państwowego w Lublinie.

3. Część planu majątku Jabłonna z 1937 r. Sekcja B. Nr 228/9/7/60 ze zbiorów Biura Geodezyjnego w Bychawie; obecnie w zbiorach Wojewódzkiego Archiwum Państwowego w Lublinie.

4. Plan ogrodu dworskiego w Jabłonnej; oprac. Mieczysław Kseniak, 1977 r.

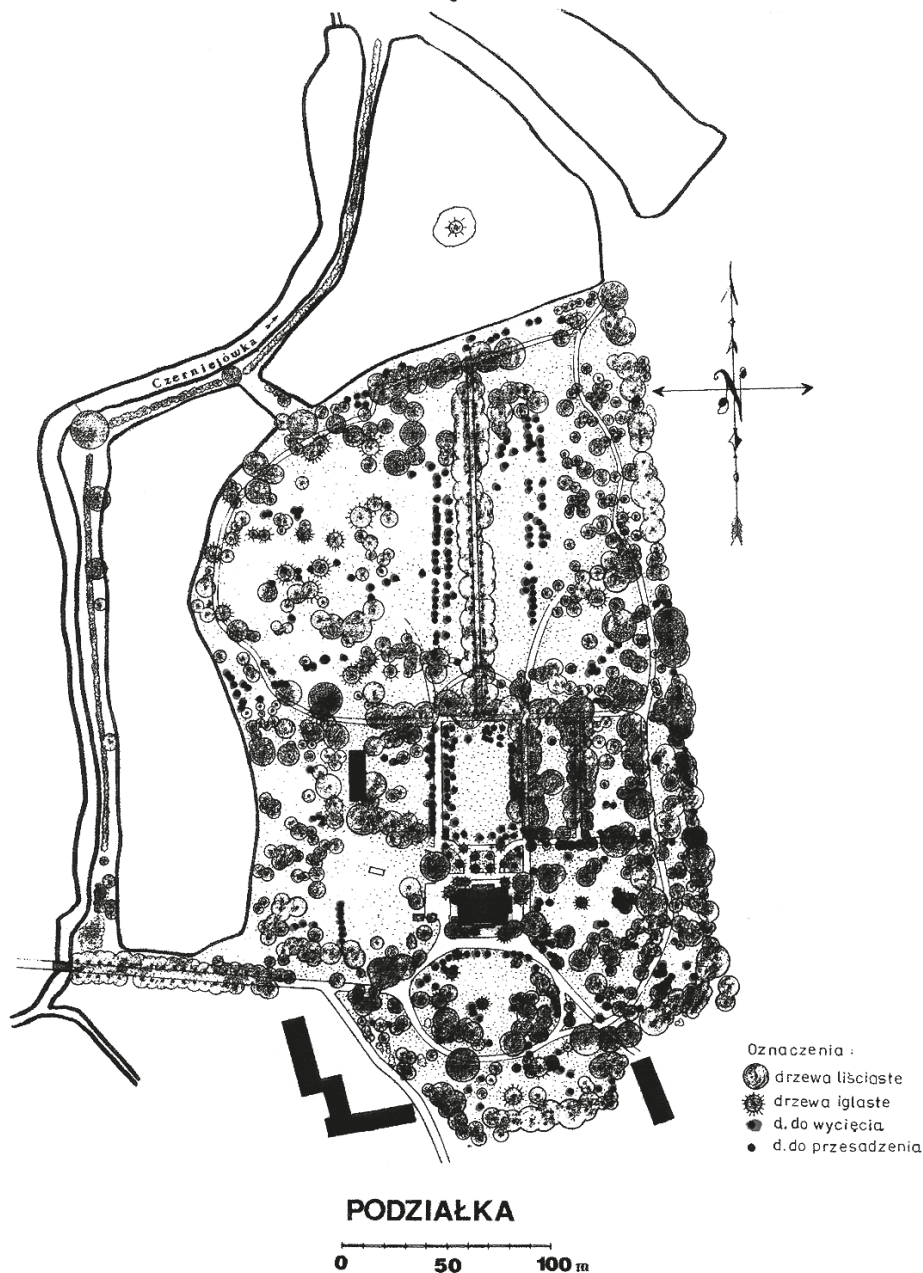

5. Jabłonna, widok na fasadę pałacu z otoczeniem wg fotografii archiwalnej z 1940 r., własność Marcina Vettera; repr. ze zbiorów Mieczysława Kseniaka.

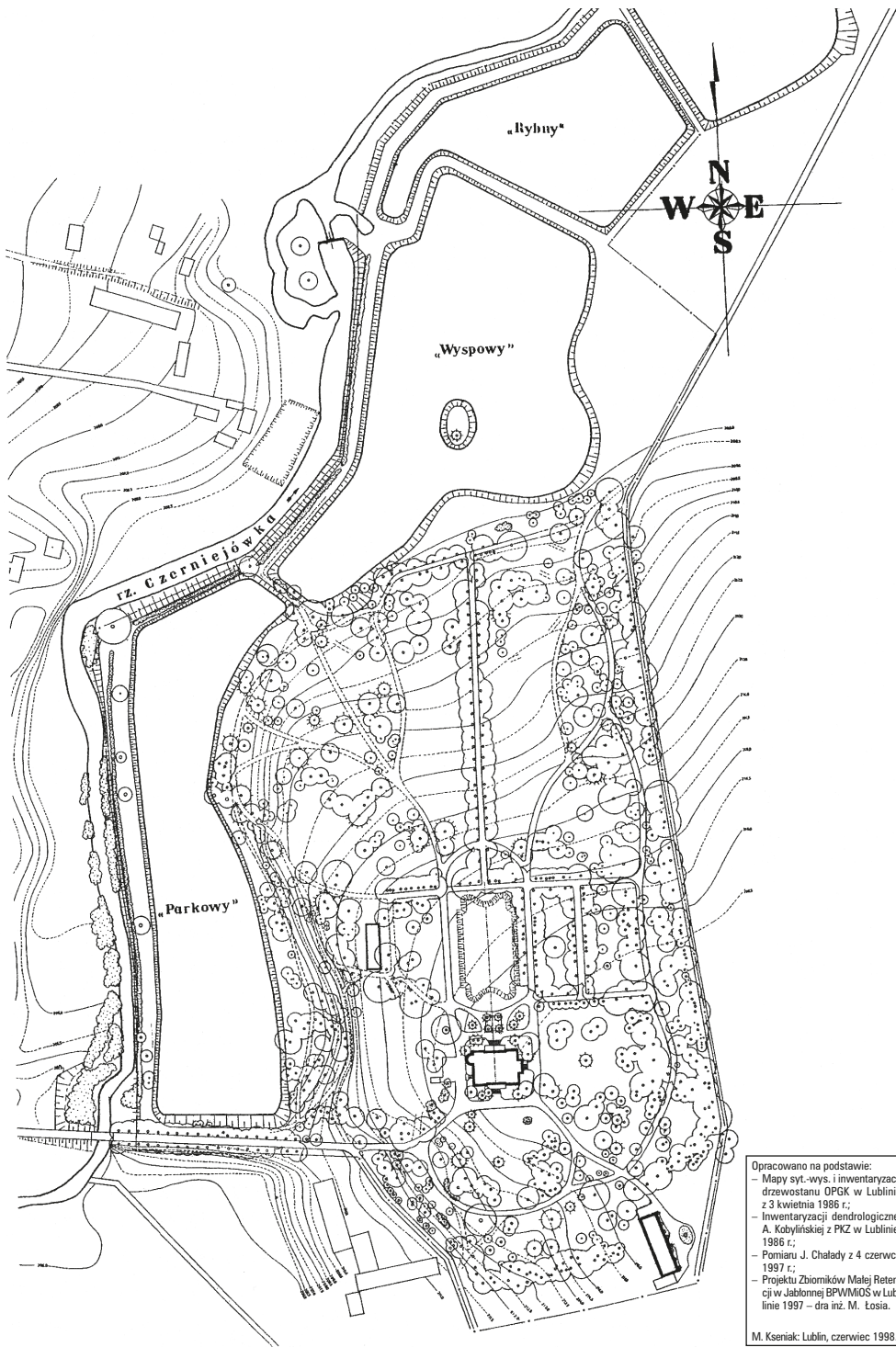
6. Jabłonna, widok na fasadę pałacu z otoczeniem, 1975 r.; fot. Mieczysław Kseniak.

ZESPÓŁ PAŁACOWO-PARKOWY W JABŁONNEJ — PORZĄDKOWANIE PARKU —

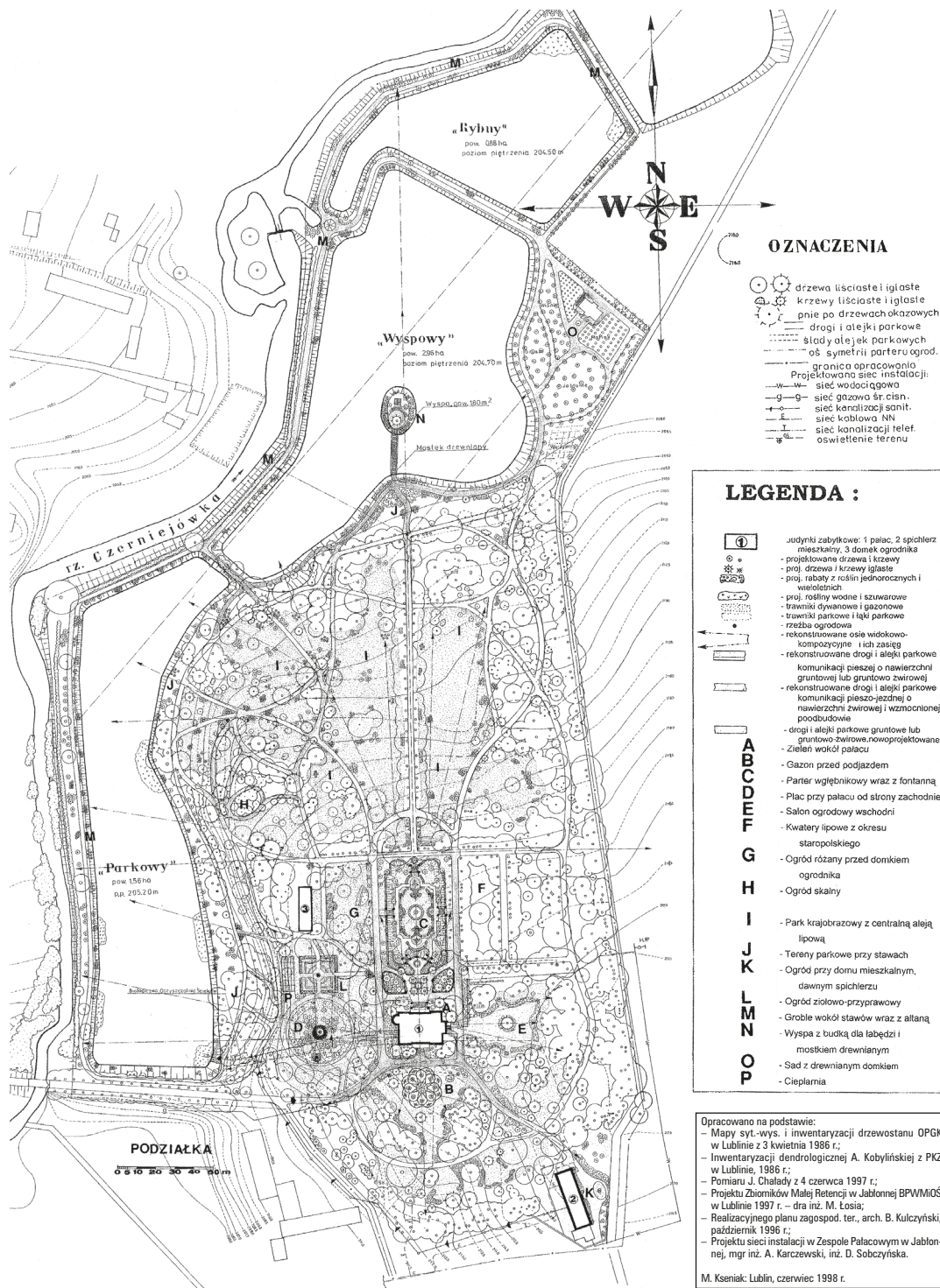

W Sierpniu 1996 opracował:
dr inż. M. Kseniak

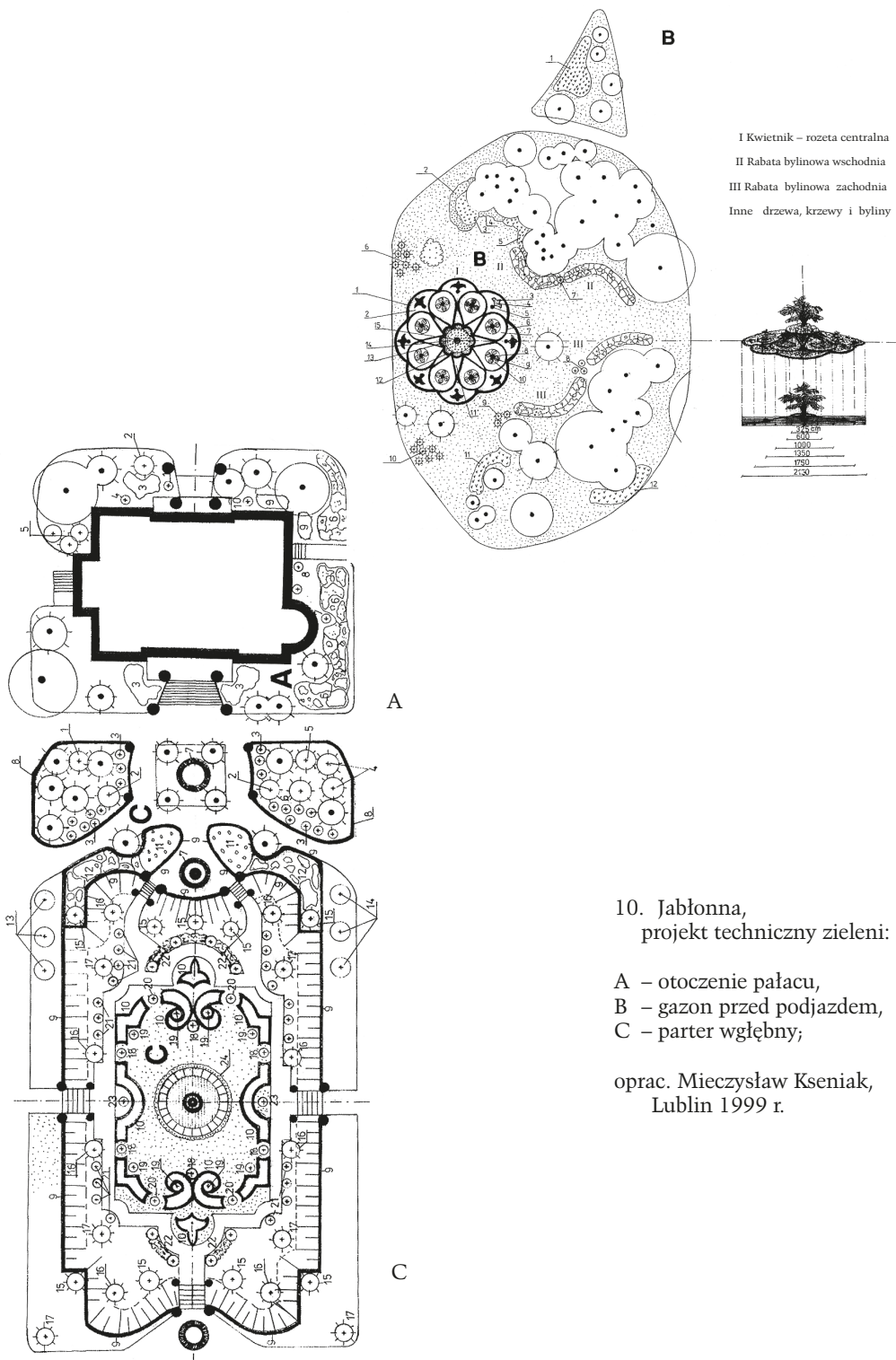
7. Zespół pałacowo-parkowy w Jabłonnej; porządkowanie parku, 1996 r.;
oprac. Mieczysław Kseniak.

8. Zespół pałacowo-parkowy w Jabłonnej; stan po uporządkowaniu i wstępnej rewaloryzacji; oprac. Mieczysław Kseniak, Lublin 1998 r.

9. Zespół pałacowo-parkowy w Jabłonnej; koncepcja rewaloryzacji zabytkowego założenia; oprac. Mieczysław Kseniak, Lublin kwiecień-lipiec 1998 r.

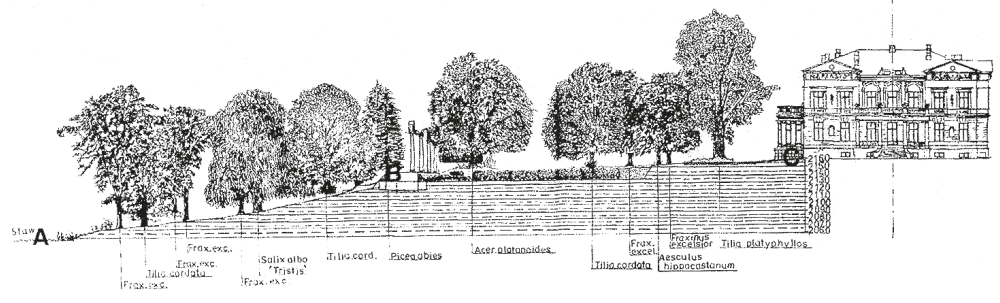
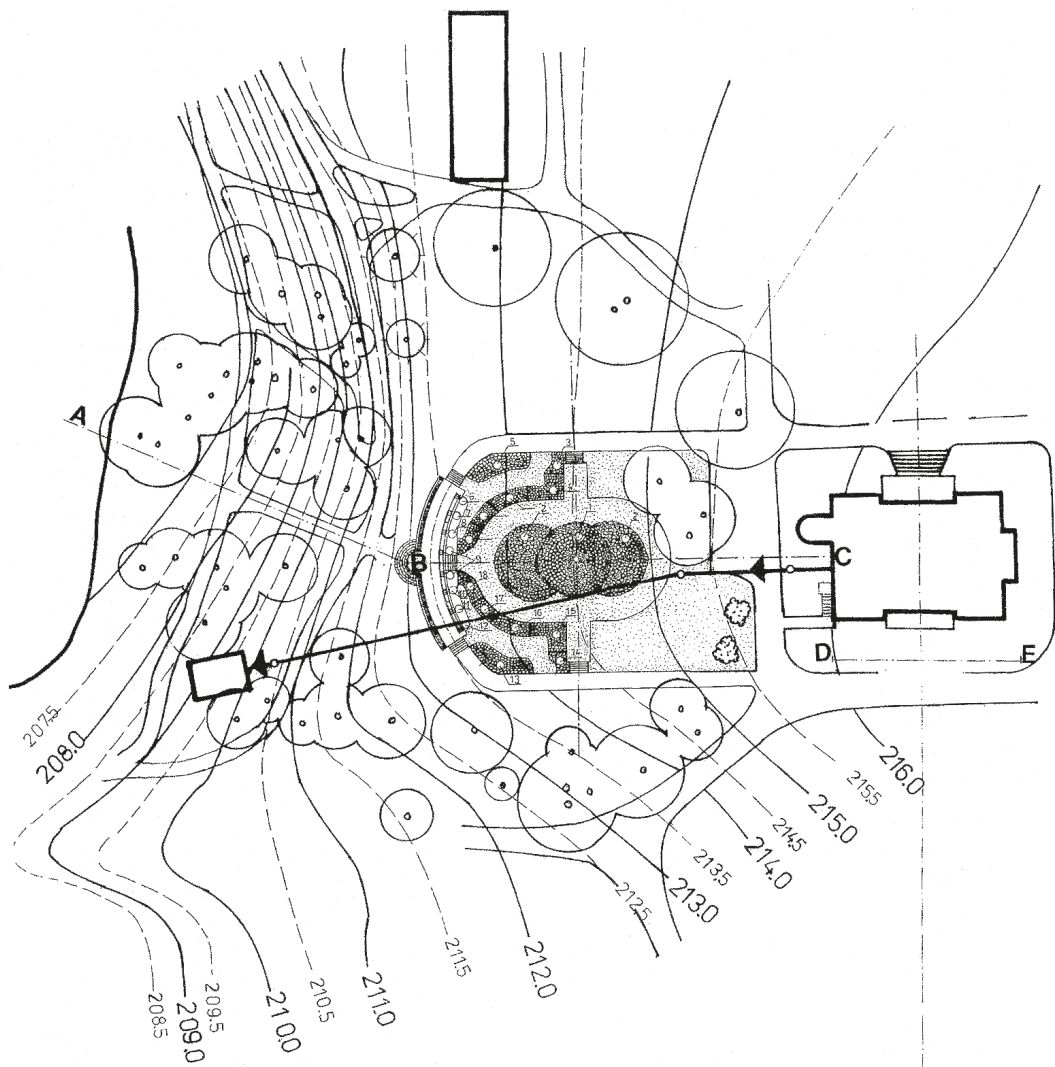

I Kwietnik - rozeta centralna
 II Rabata bylinowa wschodnia
 III Rabata bylinowa zachodnia
 Inne drzewa, krzewy i byliny

10. Jabłonna,
 projekt techniczny zieleni:

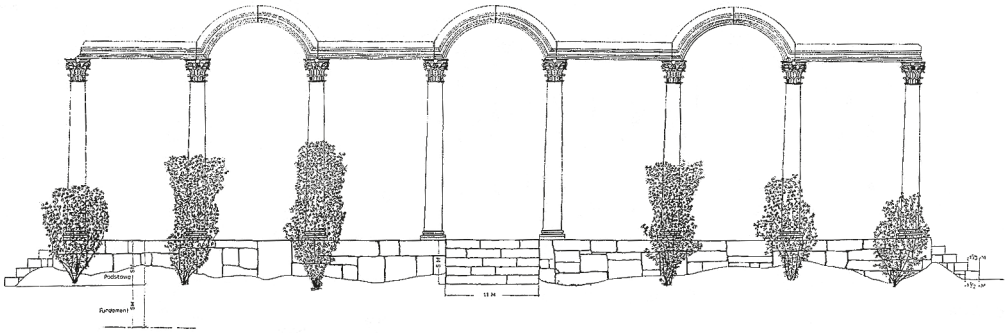
- A - otoczenie pałacu,
- B - gazon przed podjazdem,
- C - parter wglębny;

oprac. Mieczysław Kseniak,
 Lublin 1999 r.

11. Rosarium w parku w Jabłonnej (koncepcja);
 oprac. Mieczysław Kseniak, Lublin 2001 (projekt zamienny w stosunku do koncepcji z 1998 r.).

GLORIETTA

12. Rosarium w parku w Jabłonnej – Glorietta, projekt techniczny (konstrukcja);
oprac. Mieczysław Kseniak, Lublin 2001 r.

13. Jabłonna, rozeta kwiatowa na gazonie przed podjazdem;
fot. Mieczysław Kseniak, czerwiec 2000 r.

14. Jabłonna, widok z tarasu pałacowego na parter wglębny wg fotografii archiwalnej z 1940 r., ze zbiorów Marcina Vettera; repr. ze zbiorów Mieczysława Kseniaka.

15. Jabłonna, parter wglębny po rewaloryzacji; fot. Mieczysław Kseniak, czerwiec 2000 r.

16. Jabłonna, widok z głównej osi widokowo-kompozycyjnej na parter wglębny i pałac; fot. Mieczysław Kseniak, czerwiec 2000 r.

17. Jabłonna, widok z tarasu na parter wglębny; fot. Mieczysław Kseniak, czerwiec 2000 r.

18. Jabłonna, fragment parteru wglębnego z wazonami ogrodowymi i małą architekturą;
fot. Mieczysław Kseniak,
czerwiec 2000 r.

19. Jabłonna, widok z głównej osi kompozycyjnej na staw wyspowy; fot. Mieczysław Kseniak, 2000 r.

REKTYFIKACJA SPIRYTUSU, FABRYKA WÓDEK, BROWAR PAROWY i FABRYKA SŁODU

Adres telegraficzny:
 „VETTER — LUBLIN”
 ©
 Firma egzystuje od roku
 1846.
 Kan.MC.

K. R. VETTER

WŁAŚCICIEL TADEUSZ KARSZO - SIEDLEWSKI
 W LUBLINIE,
 ulica Bernardyńska Nr. 15. Telefon Nr. 3-56.

RACHUNKI BIEŻĄCE:

w Banku Polskim
 w Banku Gospodarstwa Krajowego
 w Banku Handl. w Warszawie
 Oddziały w Lublinie.

©
 Konto w P. K. O. Nr. 65.028

Lublin, dnia 21/XII 1936 r.

Wielmożny Pan

A. Krychowski

w Lublinie

Stosownie do zamówienia WP.ans ~~XXXX~~ ~~XXXXXX~~ dn. _____ Nr. _____
 wysłaliśmy w dniu _____ na koszt i ryzyko WP _____ za listem przewozowym st. Lublin
 z dn. _____ Nr. _____ za świadectwem przewozowym Nr. _____ do st. _____
 pod adresem WP.ans _____ niżej wyszczególnione wódki.

Należność w sumie Zł. 179 gr. 55

~~Proszymy o zapłatę kwoty XXXX.XXX~~ prosimy nam uregulować

Dziękując za łaskawe zlecenie, pozostajemy do dalszych usług nadal chętni

K. R. VETTER
 i powołaniem

RACHUNEK Nr. 1144

Przy odbiorze towaru ze st. kolejowej należy uważać na całość opakowania, a w razie uszkodzenia sprawdzić protokołami wagę oraz zawartość, w razie braku bowiem protokołu, kolej za ubytki nie odpowiada. — Reklamacje uwzględnia się tylko w przeciągu 8 dni. — Rachunek płatny i zaskarżalny w Lublinie.

NAZWA	Moc	ILOŚĆ BUTELEK				CENA		SUMA		Sconto %	NALEŻNOŚĆ				
		1 l.	0.75 l.	0.5 l.	0.25 l.	0.10 l.	Zł.	gr.	Zł.		gr.	Zł.	gr.		
Orzechowa mon	40	30		30		4.20		126.-							
						2.10		63				189.-			
						5% rabat						9.45		179.55	
						Zł sto siedemdziesiąt						gr 55/			

*Ko-par. 946
fz*

WYDZIAŁ PRZEDAŻY
[Signature]